

Τα Σχέδια Εργασίας στην ανάδυση της γλώσσας - εγγραμματισμού στο Νηπιαγωγείο

Μάρω Πικροδημήτρη, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Περίληψη

Στόχος της εργασίας είναι να αποδειχθεί η διαλεκτική σχέση των Σχεδίων Εργασίας με την ανάπτυξη της Γλώσσας, ως αποτέλεσμα το ένα του άλλου, και η συμβολή και των δύο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, ανδριανού δημοκρατικού πολίτη. Έτσι σχετικά με τη Γλώσσα τονίζεται η ουσιαστική συμβολή της στην αφύπνιση και ενεργοποίηση κάθε δυνατής ικανότητάς μας ως κύριου επικοινωνιακού και λειτουργικού μέσου. Στα Σχέδια Εργασίας από την άλλη τα παιδιά, πρωταγωνιστές, φιλοδοξούν να κατατίθουν καινούριους μαθησιακούς στόχους μέσα από τους παράλληλους δρόμους που ακολουθεί και η δομητική προσέγγιση του νέου προγράμματος της Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο (επικοινωνία, βίωμα, αυτενέργεια, δράση, συνεργασία). Η διαλεκτική σχέση Γλώσσας και Σχεδίων Εργασίας καταλήγει στη νέα σύνθεση με την οποία ολοκληρώνεται η προσωπικότητα των παιδιών.

Η διαπραγμάτευση του θέματος αυτού στοχεύει στον τονισμό της συμβολής της Γλώσσας στην ανάδυση και επεξεργασία των Σχεδίων Εργασίας από τη μια, αλλά και στη συμβολή των Σχεδίων Εργασίας στην ανάπτυξη της γλώσσας από την άλλη. Ταυτόχρονα δε επισημαίνεται η συμβολή αυτών των δύο στην ολοκλήρωση της νοητικής ανάπτυξης του παιδιού.

Η κ. Μάρω Πικροδημήτρη είναι Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

κομίζουν από την ανάγνωση ενός βιβλίου σε μια τάξη Νηπιαγωγείου είναι και η γωνιά που διαμορφώνεται από τους παιδαγωγούς, για να μπορούν να διαβάζουν οι ίδιοι ένα βιβλίο στα παιδιά τους αλλά και τα ίδια τα παιδιά να ασχοληθούν με την ανάγνωση, χωρίς τη μεσολάβηση του εκπαιδευτικού. Να μη ξεχνάμε δε ότι η χρήση της βιβλιοθήκης είναι πολυδιάστατη και ότι ως δανειστική συμβάλλει ιδιαίτερα ώστε να γίνουν τα παιδιά οι μελλοντικοί εραστές της γνώσης.

B) Τα Σχέδια Εργασίας

Γνώση όμως, όπως και γλώσσα, είναι πάνω από όλα πράξη, βίωμα και σωστή λειτουργία μιας ισότιμης επικοινωνιακής σχέσης. Σύμφωνα δε με τις αρχές του Πραγματισμού, η δράση-πράξη σε διαλεκτική σχέση με τη θεωρία αποτελεί το αποφασιστικό στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης που οδηγεί τη μάθηση, έτσι ώστε αυτή να είναι το αποτέλεσμα (επίτευγμα) μιας εσωτερικής ώθησης αναγκαιότητας που ωθεί προς τη σκόπιμη δράση (Helm & Katz, 2002).

Ο σημερινός άνθρωπος με την καλπάζουσα, αλματώδη ανάπτυξη της γνώσης σε όλες τις εκφάνσεις της, εγκαταλείπει τις μέχρι τώρα κατεστημένες γνωστικές κατακτήσεις του, για να ενεργήσει αυτόνομα, δημιουργικά και ευέλικτα, αξιοποιώντας όλες τις πτυχές της προσωπικότητάς του, μέσα από μια βιωματική-επικοινωνιακή προσέγγιση της μορφωτικής διαδικασίας, όπως αυτή αποτυπώνεται στα Σχέδια Εργασίας.

Μέσα από αυτά, τα παιδιά ερευνούν σε βάθος θέματα επιλεγμένα από τα ίδια, που προκύπτουν από συζητήσεις, ένα τυχαίο γεγονός ή από ένα πρόβλημα που αναζητά τη λύση του (Κουλούρη, 2002, σ. 41).

Έρευνα του Marcon (1992-1995) έδειξε ότι τα παιδιά που στην Προσχολική Εκπαίδευση είχαν πολλές ευκαιρίες να παίρνουν πρωτοβουλία στις δραστηριότητές τους, σε αντίθεση με τις κατευθυνόμενες από το δάσκαλο δραστηριότητες, κατέκτησαν πιο εύκολα τις βασικές δεξιότητες στον προφορικό και στο γραπτό λόγο, πράγμα πολύ σπουδαίο· το ίδιο συμβαίνει και στα Μαθηματικά (Helm & Katz, 2002, σ. 10).

Τα στάδια της διανοητικής ανάπτυξης του παιδιού και οι δεξιότητες που απαιτούνται για το σχολείο αξιοποιούνται καλύτερα σε μια τάξη όπου παρέχονται ευκαιρίες για εργασία με project.

Όπως δε στην αναδυόμενη, δομητική προσέγγιση του νέου προγράμματος της γλώσσας στο Νηπιαγωγείο, η επικοινωνία, το βίωμα, η αυτενέργεια, η δράση αλλά και η συνεργασία κυριαρχούν, το ίδιο και στα αναδυόμενα σχέδια εργασίας τα παιδιά-πρωταγωνιστές φιλοδοξούν να κατακτήσουν καινούργιους μαθησιακούς στόχους μέσα από τους ίδιους παράλληλους δρόμους.

Παρατηρώντας ακόμη τον εκπαιδευτικό να γράφει τις λέξεις που είπαν στη διάρκεια ενός project και χρησιμοποιώντας τα σημάδια στίξης και άλλους κανόνες καταγραφής της ιστορίας τους, τα παιδιά συνειδητοποιούν σιγά-σιγά το μηχανισμό της ανάγνωσης και της γραφής.

Μόνο όταν δώσουμε στα παιδιά έντυπο υλικό σχετικό με το project, για να το χρησιμοποιήσουν στην έρευνά τους και να το μετασχηματίσουν ανάλογα σε λεξικό, κατάλογο, αφίσα, φυλλάδιο, εφημερίδα, λεύκωμα για ζωγραφική, για κατασκευές, για γραφή, για αντιγραφή, για διήγηση, για φωτογράφηση, για μαγνητοφώνηση, για πρόσθεση λεξάντας σε δικές τους αυθεντικές παραγωγές ή των συμμαθητών τους, με το σκοπό να επικοινωνήσουν σε ένα κλίμα αμοιβαιότητας, συμπαράστασης και ενθάρρυνσης, τότε κατανοούμε ότι project και γλώσσα ταυτίζονται σε ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο.

Εδώ πρέπει να τονιστεί ακόμη η σημασία του παιχνιδιού σε όλη αυτή τη διαδικασία μάθησης, γιατί τα παιδιά ανάλογα με τη δραστηριότητα που επιλέγουν, χρησιμοποιούν καινούργιες αναδυόμενες λέξεις για να αναπαραστήσουν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους. Η εισαγωγή έτσι ενός project στην ανάδυση της ανάγνωσης και της γραφής είναι όχι μόνο αναγκαία και απαραίτητη, αλλά και οδηγεί σε μία διαλεκτική σχέση στενής αλληλεξάρτησης, όπου το ένα (project) είναι αποτέλεσμα και προϋπόθεση του άλλου, δηλαδή της γλώσσας ως προφορικού και γραπτού λόγου.

Γ) Γλώσσα, Σχέδια Εργασίας και νοητική ανάπτυξη

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι η συμβολή τόσο της γλώσσας-θέση, όσο και των Σχεδίων Εργασίας-αντίθεση συμβάλλουν στη νοητική ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του παιδιού, σύνθετη.

Έτσι τα παιδιά μας γίνονται τουλάχιστον ευτυχισμένα, όπως τονίζει χαρακτηριστικά η Pam Scranton, Νηπιαγωγός, στο εξαίρετο βιβλίο των Helm & Katz (2002, σ. 2):

Μου αρέσει να υλοποιώ projects με τα παιδιά, γιατί θεωρώ ότι είναι συναρπαστικό να τα βλέπεις να αποφασίζουν τι τα ενδιαφέρει περισσότερο και να κάνουν ερωτήσεις και έρευνες για αυτό. Μου αρέσει να βλέπω τα παιδιά να είναι ενθουσιασμένα για αυτό που κάνουν, να είναι ενθουσιασμένα για αυτό που μαθαίνουν. Μου αρέσει να τα βλέπω να βρίσκονται σε αδιεξόδο, επειδή δεν μπορούν να διατυπώσουν πολύ εύκολα τις ερωτήσεις που θέλουν και δεν μπορούν να πάρουν γρήγορα στα χέρια τους τα υλικά που θέλουν, για να αναπαραστήσουν αυτό που μαθαίνουν, καθώς διερευνούν ένα θέμα. Νομίζω ότι είναι ο καλύτερος τρόπος για να ωριμάσουν τα παιδιά και να αναπτυχθούν ολόπλευρα.

Τελειώνοντας, ίσως μόνο τότε θα μπορούμε να πούμε πως πετύχαμε στο έργο μας, όταν τα παιδιά μας αλλάζοντας τάξη και μη γνωρίζοντας ακόμη τον καινούριο εκπαιδευτικό, μας πουν: «Και τώρα, Κυρία, εμείς ποιον θα ονειρευόμαστε;»

Βιβλιογραφία

- Βαρνάβα-Σκούρα, Τζ. (επιμέλεια) (1998). *Γραφή και Ανάγνωση. Δραστηριότητες και βοηθήματα για την τάξη*, τ. 1-3. ΥΠΕΠΘ-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: ΟΕΔΒ.
- Clay, M. (1991). *Becoming literate. The construction of inner control*. London: Heinemann.
- Γιαννικοπούλου, Α. (1998). *Από την Προανάγνωση στην Ανάγνωση. Οδηγός για γονείς και εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2002). *Η γραπτή γλώσσα στο Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Delhaxhe, A., Terwagne, S., & Massoz, D. (1998). *Εργασία με το γραπτό λόγο*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Κέντρο Καινοτομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων (Επιστημονική ευθύνη: Βαρνάβα-Σκούρα, Τζ.).
- Helm J. & Katz L. (2002). *Μέθοδος project και Προσχολική Εκπαίδευση*. Μικροί Ερευνητές. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κορτέση-Δαφέδη, Χ. (2003). *Εγγραμματισμός και σχολείο: Η συμβολή του Νηπιαγωγείου*. Γέφυρας, 10, σ. 55.
- Κουλούρη, Π. (2002). *Τα σχέδια εργασίας και το αναδυόμενο πρόγραμμα στα νηπιαγωγεία: Βασικές αρχές και χαρακτηριστικά στοιχεία*. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 6, 40-56.
- Παπούλια-Τζελέπη, Π. (2001) (Επιμέλεια). *Ανάδυση του Γραμματισμού*. Έρευνα και πρακτική. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Pascucci, M. (2001). «Αγαπητέ φίλε σου γράφω...». *Σχέσεις, συγκινήσεις και συναισθήματα στο Νηπιαγωγείο*. Γέφυρας, 1, σ. 12-17.
- Σφυρόδερα, Μ. (2002). *Η μέθοδος του σχεδίου εκπαιδευτικής δράσης και η χρησιμότητά της στην πρώτη γραφή και ανάγνωση: από τη θεωρία στις εφαρμογές*. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 24, σ. 8-14.
- Τάφα, Ε. (2001). *Η ανάδυση της ανάγνωσης και της γραφής στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας: Ο ρόλος των Παιδαγωγών*. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 21, σ. 12-19.